

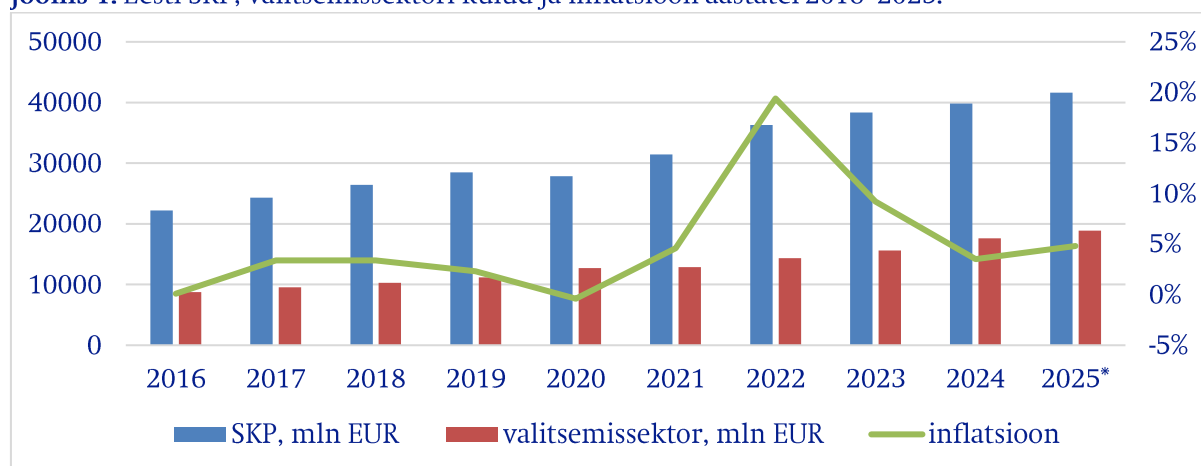
Inflatsioonitaju ja -ootused

Nr 11

15.09.2026

Viimastel aastatel on avaliku sektori kulud Eestis kasvanud majandusest kiiremini. Sellest tõdemusest lähtudes kutsuvad tööandjad oma 2026. aasta manifestis¹ riiki selgesõnaliselt üles võtma kulud kiiremas korras kontrolli alla ja ettevõtluskindluse taastamiseks välja kuulutama üldise maksurahu – järgmise nelja aasta jooksul mitte ühtegi uut maksu ega maksukoormuse tõusu. Avaliku sektori kulude kiire kasvu pärast muretsuvad mitte ainult tööandjad, vaid ka teadlased, Eesti Pank ning loomulikult poliitikud. Avalikes sõnavõttudes on seda muret põhjendatud peamiselt kolme argumendiga: kulud kasvavad majandusest kiiremini (tööandjad)²; jooksvaid kulusid ei kaeta enam jooksvate tuludega, mistõttu kasvab laenukoormus (teadlased)³; eelarvepuudujääk kandub kiiresti riigivõlga ja sellelt makstavatesse intressikuludesse (Eesti Pank)⁴. Joonis 1 annab võrdleva ülevaate kriisiaastate inflatsiooni, majanduse ning avaliku sektori kulude kasvust.

Joonis 1. Eesti SKP, valitsemissektori kulud ja inflatsioon aastatel 2016–2025.

Allikas: Statistikaamet, stat.ee

* 2025. aasta andmed on esialgsed.

Jooniselt nähtub, et 2022. aasta hinnatõusušokk ei paista olevat avaldanud kuigi olulist mõju ei majanduskasvule ega avaliku sektori kulude kasvule. Seevastu 2020. aasta majanduslangus kahandas majanduse mahtu, kuid avaliku sektori kulutused kasvasid edasi ja seda peamiselt suurenenud laenurahastuse toel. Kokkuvõttes ei moodusta jooniselt avanev üldpilt, kriitikute hinnang olukorrale ega pakutavad lahendused üheselt kattuvat ja üksmeelset tervikut.

Inflatsioonitaju lõhe

Vaatamata inflatsiooni kiirele aeglustumisele pärast pandeemiajärgset hinnatõusu, tunnevad euroala elanikud hinnataseme edasise arengu pärast lausa isiklikku muret. Üks ilmsemaid pandeemiajärgseid jälgi nii Euroopas kui ka Eestis on arusaam, et tegelik hinnatõus on olnud märgatavalt suurem, kui ametlikud näitajad seda kajastavad. Arvestades pandeemiajärgse hinnataseme muutuse ulatust ja selle negatiivset mõju kodumajapidamistele, võib püsivalt kõrgendatud inflatsioonitunnetust ning sellele

¹ Eesti Tööandjate Keskliit (2026). [Tööandjate manifest 2026](#)

² Eesti Tööandjate Keskliit (2026). [Tööandjate manifest 2026](#)

³ ERR (25.03.2026). [Economist: Inflation helping Estonian government improve fiscal position.](#)

⁴ Majandus. Postimees (05.06.2026). [KUKU\) Keskpanga president: Eesti ei ole järgmisteks kriisideks valmis.](#)

pööratavat tähelepanu pidada mõistetavaks ja tõenäoliselt ka „traumajärgse“ reaktsiooni osaks. Euroopa Komisjoni viimaste materjalide ⁵ kohaselt kaasnevad sellega uued makromajanduslikud, poliitilised ja institutsionaalsed riskid, mis võivad muuta inflatsiooniootused ebakindlamaks ja kõikumamaks. Kõrgendatud hinnatõusu ootus pärsib majandustegevust, avaldades negatiivset mõju tarbijate kindlustundele. Lisaks vähendab veendumus hindade kiirest kasvust usaldust valitsuste vastu, millel võivad omakorda olla poliitilised tagajärjed. Aktuaalne on küsimus, mil määral mõjutab pandeemiajärgse inflatsioonihüppe kogemus tarbijate käitumist tulevaste majanduskriiside korral, mille sagenemist võib kiiresti muutuv maailmas tõenäoliselt oodata ka edaspidi.

Esmapilgul võib tunduda üllatav, et tarbijatelt küsitakse nende inflatsioonitaju kohta. Lõppude lõpuks avaldatakse ametlikku inflatsioonistatistikat regulaarselt (tavaliselt iga kuu lõpus). Seetõttu võiks eeldada, et inflatsioonitaju peegeldab täpselt tegelikku ehk mõõdetud inflatsioonimäära, millest meedias laialdaselt räägitakse ja mis on avalikkusele kergesti kättesaadav. Tajutava ja tegeliku inflatsiooni vahel ilmnevad siiski märkimisväärsed ning püsivad lahknevused. See tõstatab olulise küsimuse: miks erineb inflatsioonitaju ametlikest inflatsiooninäitajatest nii suurel määral?

Euroopa Komisjoni majandus- ja rahanduse peadirektoraat (DG ECFIN) avaldab kvartaalselt majandusülevaateid koos omapoolsete kommentaaridega. Tegemist ei ole tavapärase prognoosiraportiga, vaid pigem analüütilise väljaandega, mille eesmärk on toetada arutelu euroala majanduspoliitika üle. Raporti koostab DG ECFIN ning selles väljendatud seisukohad ei ole Euroopa Komisjoni ametlik poliitiline positsioon. Viimase sellise raporti (ilmus juulis 2026)⁶ esimene ja mahukam osa (ingl k pealkirjaga *Gone, but not forgotten*) kujutab endast sisuliselt tarbijate käitumisökonomikat käsitlevat uuringut. Raporti peamine järeldus sedastab, et kuigi ametlik ehk statistiliselt mõõdetav inflatsioon langes pärast 2022. aasta tippu kiiresti, ei vähenenud inimeste tajutud inflatsioon Euroopas kaugeltki mitte samas tempos. Isegi mitu aastat pärast hinnatõusu kõrgpunkti tajuvad inimesed hinnatõusu endiselt palju kõrgemana, kui ametlik statistika seda näitab. Uuringu autor C. Buelens väidab, et euroala majanduses on kujunenud nn inflatsioonitaju lõhe (*inflation perception gap*). Inimesed mäletavad jätkuvalt 2021–2023 aset leidnud erakordselt kiiret hinnahüpet. Leibkonnad hindavad inflatsiooni pigem ligikaudu kahe aasta jooksul kogetud hinnamuutuste põhjal, mitte ametlikus statistikas kasutatava 12 kuu võrdluse põhjal. Raporti teine järeldus tõdeb, et hinnalangused jäävad inimestele märksa vähem meelde kui hinnatõusud.

Hinnamuutustest Eestis kauba- ja teenusegruppide lõikes annab ülevaate ametlike statistiliste andmete alusel koostatud alljärgnev tabel.

Tabel. THI muutus võrreldes eelnenud aastaga kaubagruppide lõikes 2019–2025.

	Kokku	Toit ja mitte-alkohoolsed joogid	Alkohol ja tubakatooted	Riietus ja jalatsid	Eluase	Majapidamine	Tervis- hoid	Transport	Side	Vaba aeg	Haridus ja laste-asutused	Söömine väljas-pool kodu, majutus	Muu
2019	2,3	3,0	0,1	0,7	2,9	1,9	2,5	0,7	-2,9	5,8	5,5	3,8	2,7
2020	-0,4	2,1	-1,5	0,1	-3,7	0,6	3,0	-4,9	-1,8	3,4	-1,8	-0,9	1,0
2021	4,6	1,8	1,9	0,4	12,8	3,3	2,8	9,6	-2,4	4,1	4,8	3,0	2,6
2022	19,4	19,9	5,5	6,6	50,8	13,5	7,0	22,8	-2,1	10,5	6,8	15,0	10,3
2023	9,2	15,8	7,0	10,3	8,5	10,6	9,8	-0,9	3,1	10,9	8,3	10,0	11,2
2024	3,5	3,2	6,8	0,9	0,3	2,7	8,1	1,8	8,5	5,0	7,5	4,6	6,5
2025	4,8	6,9	4,4	-3,7	2,0	2,3	8,9	7,9	2,7	4,8	3,2	5,2	5,3

Allikas: Statistikaamet, stat.ee, IA001

Torkab silma, et suurima arvutusliku ehk statistilise hinnatõusu tegid 2022.–2023. aastal energiahindade tõusu toel läbi mitte toiduained, vaid eelkõige eluasemekulud ja transport. Kõrge inflatsiooni periood jätab inimeste hinnatõusuootustele püsiva jälje ning võib mõjutada inflatsiooniga seotud uskumusi veel kaua. Sel moel on 2022. aasta inflatsioonitõusust saanud pandeemiajärgse perioodi tunnusjoon. Kuigi üldine hinnatase järgis kahel pandeemiaeelsel kümnendil laias laastus keskpankade soovitatud inflatsioonitrendi, hüppas see 2021. aasta lõpust kuni 2023. aasta alguseni ning kasvas seejärel märksa stabiilsemas tempos. 2026. aasta alguseks oli hinnatase peaaegu 15% kõrgem

⁵ Euroopa Komisjon (2026). [Quarterly Report on the Euro Area](#).

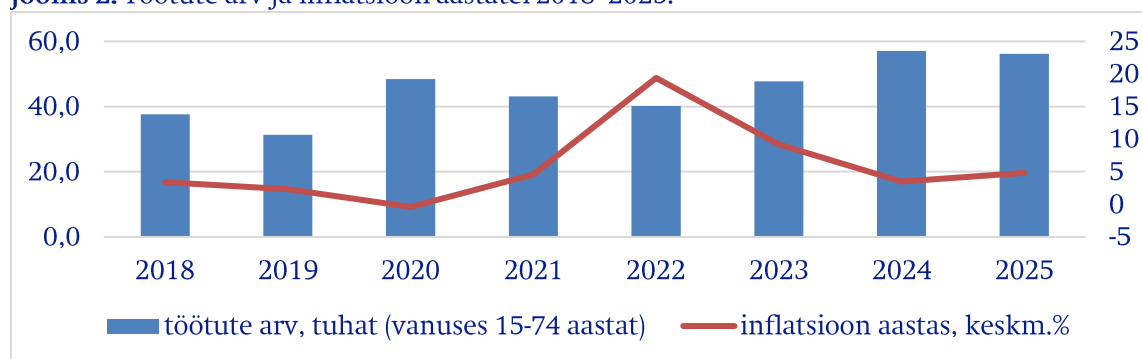
⁶ Euroopa Komisjon (2026). [Quarterly Report on the Euro Area](#).

pandemiaeelsest trenditasemest. Teisisõnu, kui hinnad oleksid jätkanud kasvu pandemiaeelses tempos, oleks 2026. aasta alguse üldine hinnatase saavutatud alles 2031. aastal.

Inflatsioon ja tööturg

Eesti andmete põhjal ei ilmne tööturu ja mõõdetava inflatsiooni vahel tugevat ega üheselt määratletavat seost. Sarnane pilt avanes viimatisel kriisi ajal ka majanduskasvu ja hinnatõusu vaheliste seoste puhul. Joonis 2 kirjeldab Eesti töötute arvu seost, kõrvutades seda meie aastase hinnatõusuga.

Joonis 2. Töötute arv ja inflatsioon aastatel 2018–2025.

Allikas: Statistikaamet, stat.ee

Euroalal ja Eestis olid tööhõive muutused kuni 2020. aastani valdavalt seotud kohalike töötajate hõive dünaamikaga. Alates 2022. aastast on tööhõive kasvu peamiseks allikaks kujunenud väljaspool Euroopa Liitu sündinud töötajate hõive suurenemine, Eestis eelkõige Ukrainast lähtunud rände tulemusena.

DG ECFINi k.a juulikuu kvartaliväljaande autorid rõhutavad, et sissetõule on aidanud leevendada tööjõupakkumise kitsaskohti ning toetanud majanduse tööjõuvajaduse rahuldamist. Tööjõupuuduse vähenemine võib omakorda aidata vähendada tööjõukuludest lähtuvat hinnasurvet ja alandada tarbijate inflatsiooniootusi. Viimastel aastatel on väljaspool ELi, eriti Aasiast pärit inimeste tööhõive kasvanud nii madalamat kui ka kõrgemat kvalifikatsiooni nõudvatel ametikohtadel. See on toetanud tööhõive kasvu nii suurema tööjõupuudusega kõrge kvalifikatsiooniga tegevusaladel, näiteks info- ja kommunikatsiooniteenustes, kui ka madalamat kvalifikatsiooni nõudvates sektorites, nagu ehitus ning majutus- ja toitlustustegevus.

Inflatsiooniootused ja hindade tõus

Teoorias eristatakse kolme protsessi, mis inflatsiooni mõjutavad: nõudlusest tulenev inflatsioon; kulused tõukav (*cost-push*) toorainete ja varustusahelate kuludest sõltuv inflatsioon; ning inflatsiooniootused. Inflatsiooniootused peegeldavad inimeste ootusi, et hinnad pikas perspektiivis kasvavad. Selle tulemusena küsivad töötajad palka juurde, et säilitada tavapärase elustandardit.⁷ Tõusvad palgad suurendavad tootmiskulusid, mistõttu teenuste ja toodete hinnad omakorda tõusevad.

DG ECFINi 2026. a juulikuu analüüsi kohaselt erineb inflatsioonitaju sageli mõõdetud inflatsioonist, sest inimesed kujundavad oma hinnanguid eelkõige sagedasti ostetavate ja nende tähelepanu köitvate kaupade hinnamuutuste põhjal. Seetõttu võib inflatsiooni tajutav tase püsida kõrgena ka pärast hinnakasvu aeglustumist, eriti juhul, kui varasemad ulatuslikud hinnatõusud on jätnud püsiva mõju inimeste hinnangutele ja ootustele. Inflatsiooniootuste puhul on kõige otsesemaks riskiks – ja keskpankadele eriti muret tekitavaks – võimalus, et inflatsiooniootusi võivad hakata kujundama pigem kõrgeinud inflatsioonitajud kui tegelik inflatsioon. See võib omakorda võimendada teise ringi mõjusid. Tarbijate püsivalt kõrged inflatsiooniootused võivad panna töötajaid nõudma kõrgemat palka oma ostujõu säilitamiseks ning ajendada ettevõtteid tõstma hindu kasumimarginaalide kaitsmiseks. Sellised reaktsioonid võivad põhjustada palga-hinna spiraali ja püsivat inflatsioonidünaamikat. Ühekordsed inflatsioonišokid ei pea muutma keskpika perioodi inflatsiooniootusi, eeldusel et neid tajutakse ajutiste nähtustena. Seetõttu ei pea need muutma ka valitsuste ega keskpankade käitumist. Seevastu võivad inflatsiooniootused muutuda ebastabiilseks isegi ilma praeguse kõrgeinud inflatsioonita, näiteks juhul, kui rahapoliitika raamistiku muudatused nõrgendavad usaldust keskpanga pühendumuse vastu tagada hinnastabiilsus intressimäärade muutmise kaudu. Sellest hoolimata võib kõrgeinud inflatsioonitaju suurendada tõenäosust, et leibkonnad kujundavad oma

⁷ G. E. Kask (2023). [Konventsionaalse monetaarpoliitika mõju inflatsioonile](#).

inflatsiooniootusi, pannes suurema kaalu tajutavatele hiljutistele hinnaarengutele. DG ECFINi raporti autorid leiavad, et leibkondade tajutav kumulatiivne hinnataseme tõus aastatel 2020–2024 on positiivselt seotud nende järgmise 12 kuu inflatsiooniootustega: ühe protsendipunkti võrra kõrgem tajutud hinnataseme kasv sel perioodil seostub 0,12 protsendipunkti võrra kõrgema inflatsiooniootusega järgmiseks aastaks. Seejuures põhineb selline tajutud hinnatõus suurel määral energia- ja kütusehindade muutustel, millele kaudselt viitab ka Eesti kohta mõõdetud inflatsiooni andmestik, mida kajastab tabel.

IMFi järelused Eesti kohta

Tänavu mais Eestit korraliselt külastanud IMFi missioon soovitas valitsusel pöörata suuremat tähelepanu majanduse struktuursetele probleemidele.⁸ IMFi iga-aastaste Eesti konsultatsioonide (nn artikkel IV formaadis) kokkuvõtteid vaadates ilmneb, et struktuursete reformide teema on olnud läbivaks jooneks vähemalt viimased 15–20 aastat. Soovituste konkreetne sisu on ajas küll vähesel määral muutunud, kuid korduvad eesmärgid on valdavalt samad. Nende hulka kuuluvad: tootlikkuse kasv, konkurentsivõime parandamine, töajõupuuduse leevendamine ja töajõupakkumise suurendamine, innovatsiooni ja ettevõtluse toetamine, haridus- ja oskuspoliitika tugevdamine, tervishoiu ja pensionisüsteemi pikaajalise kestlikkuse parandamine ning kapitaliturgude arendamine.

Kasvavate eelarvekulude katteks soovitab IMF luua stabiilsemaid tuluallikaid. Lahtiseletatult tähendab see, et valitsuse majanduspoliitika peaks soodustama majanduses töajõu ümberpaigutamist vähem tootlikest ettevõtetest suurema tootlikkusega ettevõtetesse, parandama uuenduslike alustavate ettevõtete juurdepääsu rahastusele ning vähendama ka halduskoormust. Samuti peab IMF oluliseks maksubaasi laiendamist. IMFi missiooni hinnangul on sama oluline tagada stabiilne energiaturg, kus IMF peab mõistlikuks ja tunnustust pälvivaks riigi jõupingutusi uute ühenduste loomisel ning taastuvenergia sektori arendamisel. Kaitsekulutuste tõstmine 2%-lt 5%-ni SKP-st võib majanduskasvu suurendada hinnatõusule hoogu andmata, kuid selle mõju sõltub väga palju sellest, kuidas seda rahastatakse ja kuhu raha suunatakse – vajalik on impordi osakaalu vähendamine ja kodumaise kaitsetööstuse arendamine.

IMFi hinnangute kohaselt on Eesti majanduse kestlik potentsiaalne kasvuvõime, kus majandus saaks kasvada ülemäärast hinnakasvu tekitamata, aeglustumas 1,7 protsendini. Tänavuses raportis hindas IMF siiski Eesti majanduskasvu aastatel 2026–2027 veidi kõrgemaks, 2,0–2,1 protsendi suuruseseks.

Kokkuvõte

Ametliku inflatsioonimäära alanemisega ei kaasne tingimata inimeste inflatsioonitaju sama kiire vähenemine. Varasem hinnahüpe, eriti energia, eluaseme ja sageli ostetavate kaupade kallinemine, võib hoida tajutud inflatsiooni veel aastaid kõrgel ning kujundada inimeste ootusi edasise hinnatõusu, aga ka palkade ja pensionide suhtes. See mõjutab tarbijate kindlustunnet, ettevõtete hinnakujundust ja usaldust valitsuse maksu- ja majanduspoliitika vastu. Seetõttu ei piisa inflatsiooni hindamisel üksnes ametliku statistika jälgimisest. Arvesse tuleb võtta ka seda, kuidas inimesed hinnamuutusi tajuvad ja milliseid ootusi nad selle põhjal kujundavad. Selge ja usaldusväärse majanduspoliitikata püsib oht, et kõrgeinflatsioonitaju hakkab inflatsiooniootuste kaudu ise hinnatõusu püsimist toetama.

Toivo Mängel
nõunik
toivo.mangel@riigikogu.ee

Kasutatud allikad

1. Eesti Tööandjate Keskliit (2026). [Tööandjate manifest 2026](#).
2. Euroopa Komisjon (2026). [Quarterly Report on the Euro Area](#), 25. nr 2.
3. Eesti Pank (2026). [Eesti Vabariik: IMFi delegatsiooni art IV alusel 2026. aastal tehtud visiidi kokkuvõttev avaldus](#).
4. Grete Elise Kask (2023). [Konventsionaalse monetaarpoliitika mõju inflatsioonile](#). TTÜ (TalTech)

Õigus- ja analüüsiosakond on Riigikogu struktuuriüksus, mis nõustab parlamendiliikmeid ja nende heaks töötavaid ametnikke. Käesolev teemaleht on koostatud osakonna algatusel. Autorid on valmis arutlema töö sisu üle ja kommentaarid on teretulnud.

⁸ Eesti Pank (2026). [Eesti Vabariik: IMFi delegatsiooni art IV alusel 2026. aastal tehtud visiidi kokkuvõttev avaldus](#).